

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR – 4101-01-02/2013

P/13/168

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

ul. Łobzowska 67, 30-038 Kraków

T +48 12 342 34 00, F +48 12 342 34 44

lkr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/168 – Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Mirosław Wiklik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 83842 z 14 marca 2013 r. (dowód: akta kontroli, str.1-2)
Jednostka kontrolowana	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Rabce-Zdroju, ul. Zaryte 141a, 34 - 400 Rabka-Zdrój, zwany w dalszym ciągu ZWiK lub Spółka
Kierownik jednostki kontrolowanej	Alicja Kułakowska, od 21 maja 2010 r. Prezes Zarządu Spółki z o. o. (dowód: akta kontroli, str. 5-9)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie¹, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zakresie² zagospodarowania osadów ściekowych.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Spółka prawidłowo postępowała z komunalnymi osadami ściekowymi wytwarzanymi w procesie oczyszczania ścieków, poprzez jego stabilizację i higienizację. Rzetelnie ewidencjonowano masy wytworzonego i przekazanego osadu oraz terminowo przesłano Marszałkowi Województwa Małopolskiego roczne zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych. Spółka na bieżąco przekazywała gromadzony osad odbiorcom, a także sprawowała nadzór nad jego zagospodarowaniem poprzez rozprowadzanie na powierzchni ziemi w celu nawożenia lub ulepszenia gleb. Nieprawidłowości dotyczyły niedochowania wyznaczonej częstotliwości badań osadów ściekowych oraz nieskutecznego nadzoru nad badaniami gruntu, które zgodnie z zawartymi umowami realizował wytwórca osadu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Zgodność i rzetelność prowadzenia dokumentacji wytwarzania i gospodarowania komunalnymi odpadami ściekowymi

Opis stanu faktycznego

Spółka 9 października 2008 r. uzyskała decyzję Starosty Nowotarskiego na wytwarzanie odpadów, stosownie do dyspozycji art. 17 ust. 2 i 3 ustawy o odpadach³, prowadzenia działalności w zakresie ich odzysku, zbierania i transportu. Decyzja ta określała m.in. masę do 5000 Mg/rok ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych, oznaczonych kodem 19 08 05, przewidzianych do wytworzenia w ciągu jednego roku oraz sposób ich magazynowania. Ponadto, określono sposób gospodarowania wytworzonymi odpadami poprzez przekazanie ich innym posiadaczom legitymujących się aktualnymi zezwoleniami.

(dowód: akta kontroli str.10-17)

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Kontrolą objęto lata 2011-2012 oraz działania wcześniejsze i późniejsze, w zakresie, w jakim było to niezbędne do realizacji kontroli.

³ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r., Nr 185, poz. 1243), zwana dalej ustawą o odpadach. Ustawa ta została uchylona ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r., która weszła w życie 23 stycznia 2013 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 21).

Ewidencję wytworzonych osadów prowadzono w oparciu o formularz stanowiący załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów⁴. W latach 2011-2012 zaewidencjonowano łącznie 3414,4 Mg masy wytworzonych osadów ściekowych, co w przeliczeniu na ich suchą masę⁵ stanowiło 673,8 Mg. W 2011 r. w kartach ewidencji komunalnych osadów ściekowych odnotowano wytworzenie 1735,1 Mg tych osadów, co w przeliczeniu stanowiło 343 Mg s.m., natomiast w 2012 r. zaewidencjonowano łącznie 1679,3 Mg masy wytworzonych odpadów, co w przeliczeniu stanowiło 330,8 Mg s.m.

(dowód: akta kontroli, str.38-49)

Ewidencję odpadów, prowadzono w oparciu o formularz stanowiący załącznik nr 5 do ww. rozporządzenia Ministra Środowiska. Łącznie w latach 2011–2012 zaewidencjonowano przekazanie odbiorcom 3141,4 Mg komunalnych osadów ściekowych. W 2011 r. sporządzono ogółem 33 karty przekazania odpadu, z czego 5 dotyczyło zaewidencjonowanych komunalnych osadów ściekowych o łącznej masie 1741,4 Mg. Całość przekazano firmie „Hell – Mark” z przeznaczeniem na wykorzystanie rolnicze w gm. Babice, pow. Chrzanów, woj. małopolskie. W 2012 r. sporządzono ogółem 16 kart przekazania odpadu, z czego 5 dotyczyło zaewidencjonowanych komunalnych osadów ściekowych o łącznej masie 1400 Mg. Firmie „Hell-Mark” przekazano 1380,5 Mg z przeznaczeniem na wykorzystanie rolnicze w miejscowości Babice – woj. małopolskie i 19,5 Mg osadu firmie „Kompostech” Sp. z o.o. bez określonego celu jego przeznaczenia.

(dowód: akta kontroli, str.18-37)

Roczne zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych zostały przesłane Marszałkowi Województwa Małopolskiego z zachowaniem terminu określonego w art. 37 ust. 2 i 5 ustawy o odpadach. Na podstawie decyzji Marszałka Województwa Małopolskiego nie dokonywano korekt rocznych zbiorczych zestawień danych o komunalnych osadach ściekowych. Spółka nie została obciążana karami pieniężnymi z tytułu opóźnień w przekazaniu rocznych zestawień.

(dowód: akta kontroli, str. 50-56, 122-123 i 222-229)

Pomiędzy zaewidencjonowaną masą wytworzonych i przekazanych komunalnych osadów ściekowych za 2011 r. różnica wynosiła 6,3 Mg, natomiast za 2012 r. różnica stanowiła 279,3 Mg. Także pomiędzy zaewidencjonowaną masą wytworzonych osadów ściekowych, a zbiorczym zestawieniem danych o komunalnych osadach ściekowych za 2012 r. różnica wyniosła 10,5 Mg. Ponadto, w karcie przekazania odpadu firmie „Kompostech” nie określono przeznaczenia 19,5 Mg osadu. W kwestii powyższych różnic Prezes Zarządu ZWiK wyjaśniła, że rozbieżności w danych przesłanych Marszałkowi Województwa były wynikiem błędu rachunkowego. W konsekwencji złożonych wyjaśnień z 20 marca 2013 r. ZWiK sporządził i przesłał korektę zestawienia zawierającego poprawne dane. Ponadto, Prezes Zarządu wyjaśniła, że ustabilizowane osady ściekowe o masie 19,5 Mg przekazano firmie „Kompostech” w celu przeprowadzenia przez tę firmę instalacji odzysku w procesie R3 (kompostowanie). W opinii p. Prezes nie było możliwe zbilansowanie w roku kalendarzowym osadów wytworzonych i przekazanych do zastosowania lub odzysku z powodu stosowanego procesu technologicznego ich stabilizacji, różnicy czasu pomiędzy wytworzeniem, a wywozem osadu, dopuszczalnego błędu pomiarowego przyjętego przez akredytowane laboratorium do oznaczenia s.m. osadu (+/- 20%).

(dowód: akta kontroli, str. 122, 222–229, 248–249 i 299-301)

Wykazana w zbiorczych zestawieniach danych o komunalnych osadach ściekowych powierzchnia gruntów (96,3 ha) była zgodna z danymi określonymi w zawartych umowach: z 10 stycznia 2010 r. z ZWiK i Firmą Handlowo - Usługową „Hell-Mark” i z 30 marca 2012 r. z ZWiK, i konsorcjum firm („Kompostech” Sp. z o.o. i „Hell-Mark”).

(dowód: akta kontroli, str. 56-121 i 218-221)

⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz.1673).

⁵ Zwaną dalej w skrócie „s.m.”.

Ustalono
nieprawidłowości

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Ocena cząstkowa

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

NIK zwraca uwagę na rozbieżności pomiędzy zaewidencjonowaną masą wytworzonych, a masą przekazanych osadów ściekowych, co skutkowało brakiem rzetelności w sporządzanej ewidencji oraz stosownych zestawieniach i sprawozdaniach.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zakresie prowadzenia dokumentacji wytwarzania i zagospodarowania osadów.

2. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni

Opis stanu
faktycznego

W strukturze Spółki funkcjonowało Laboratorium Zakładowe, którego urządzenia przeznaczone do badań osadów ściekowych posiadały aktualne świadectwa legalizacji, świadectwa wzorcowania oraz deklarację zdolności.

(dowód: akta kontroli, str. 128-136)

Spółka nie dysponowała własną wagą służącą do kontroli wytworzonych, przywożonych i wywożonych osadów ściekowych. Korzystała z wagi zlokalizowanej na terenie tego samego kompleksu na którym funkcjonowała oczyszczalnia ścieków, ale była własnością Zakładów Komunalnych Sp. z o.o. Waga ta miała aktualną deklarację zgodności nieautomatycznego przyrządu do ważenia, służącego do kontroli wytwarzanych, wywożonych i przywożonych osadów ściekowych.

(dowód: akta kontroli, str. 124, 125-127 i 189)

Zgodnie z procesem technologicznym określonym w „Instrukcji obsługi oczyszczalni dla miasta Rabka”, stosowano wielostopniowe oczyszczanie ścieków, tj. mechaniczne i biologiczne oczyszczanie, zagęszczanie, odwadnianie i higienizację uzyskanych osadów ściekowych.

(dowód: akta kontroli str. 165-168, 230-236 i 237-247)

W decyzji Starosty Nowotarskiego z 9 października 2008 r. określono, że odpady po procesie zagęszczenia, odwadniania i higienizacji powinny być gromadzone w zdrenowanych lagunach osadowych. ZWiK posiadał tytuł prawny do terenu, na którym funkcjonowała oczyszczalnia ścieków, a jej integralną część stanowiły niezadaszone, zdrenowywane laguny osadowe, przeznaczone na gromadzenie ustabilizowanego osadu ściekowego. Tytuł prawny określała umowa użyczenia do 31 grudnia 2015 r., zawarta pomiędzy Gminą Rabka-Zdrój a ZWiK.

Zgodnie ze stosowanym procesem technologicznym, w lagunach osadowych zachodziły procesy naturalne w zgromadzonych osadach (odwadnianie, suszenie, wymrażanie), w okresie pomiędzy opuszczeniem urządzeń do ich mechanicznego odwadniania i higienizacji a ich ewakuacją z lagun osadowych. Tym samym osad przebywał w dalszym ciągu w urządzeniach technologicznych i w rozumieniu formalnym nie był on magazynowany.

(dowód: akta kontroli str. 18-37, 38-49, 211-213, 299-301)

W 2011 r. przeprowadzono badania osadów w dniach 5 kwietnia, 1 września, 17 listopada (ostatnie badanie w 2010 r. przeprowadzono w dniu 16 grudnia). Stwierdzono niedotrzymanie częstotliwości badań o 25 dni, pomiędzy badaniami przeprowadzonymi pomiędzy dniem 5 kwietnia i 1 września 2011 r. W 2012 r. przeprowadzono badania osadów w dniach 10 maja, 31 lipca, 8 sierpnia. Dodatkowo, WIOŚ⁶ w Krakowie przeprowadził badanie 7 sierpnia 2012 r.

(dowód: akta kontroli, str. 169-188)

Stosownie do art. 43 ust. 3 ustawy o odpadach, wytwórca osadów powinien poddać je badaniom laboratoryjnym przed ich zastosowaniem. Ustabilizowane osady ściekowe, na podstawie kart przekazania odpadu w 2011 r. przekazywano w dniach: 31 marca,

⁶ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

30 kwietnia, 24 czerwca, 27 września, 24 listopada, natomiast w 2012 r. w dniach: 30 marca, 30 kwietnia, 31 lipca, 31 sierpnia, 30 listopada.

(dowód: akta kontroli, str.18-39 i 169-188)

Na podstawie § 27 pkt 1 „Regulaminu organizacyjnego Spółki ZWiK Sp. z o.o.” do zadań Laboratorium Zakładowego należało m.in. bieżące kontrolowanie ścieków dopływających i dowożonych do oczyszczalni, ścieków oczyszczonych oraz osadów ściekowych wytworzonych i wywożonych. Laboratorium zakładowe nie posiadało akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji.

(dowód: akta kontroli, str. 190 - 193)

Próbki do badania osadów pobierał technolog oczyszczalni ścieków, natomiast badania prowadziła firma „SGS Eko – Projekt” Sp. z o.o. z siedzibą w Pszczynie. Firma ta posiadała akredytację PCA m.in. na pobór prób do badań oraz na badania osadów. Zatem zapewniono realizację dyspozycji zawartej w art. 147a ust. 1 ustawy prawo ochrony środowiska⁷. Zlecenia realizowano na podstawie umów zwartych pomiędzy ZWiK , a „SGS Eko – Projekt” Sp. z o.o. W przedłożonych sprawozdaniach z badań określono metodykę badania lub podano cechy polskiej normy tego badania.

(dowód: akta kontroli, str. 195-210, 280-286)

Prezes ZWiK wyjaśniła, że próbki osadu do badań metodami referencyjnymi w laboratorium zewnętrznym pobierał technolog oczyszczalni ścieków, który posiadał odpowiednie przeszkolenie wewnętrzne przeprowadzone przez pracowników Laboratorium Zakładowego. Ponadto, przy pobieraniu próbek do badań, z których przedłożone zostały sprawozdania, stosowano metodę i zasady opisane w wewnętrznej „Instrukcji pobierania próbek osadów ściekowych” wprowadzonej w roku 2010.

(dowód: akta kontroli, str. 248-249, 299-301 i 302-304)

W przedłożonych sprawozdaniach z badań laboratoryjnych podano metody referencyjne badań oraz sposób poboru prób. Nie stwierdzono: obecności bakterii chorobotwórczych z rodzaju Salmonella, żywych jaj pasożytów jelitowych Ascaris sp., Toxocara sp., Trichuris sp. oraz przekroczenia dopuszczalnych ilości zawartości metali ciężkich.

(dowód: akta kontroli, str. 169-188)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niedotrzymanie częstotliwości badań określonych w § 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie komunalnych osadów ściekowych⁸ o 1 miesiąc i 22 dni, pomiędzy badaniami przeprowadzonymi pomiędzy 17 listopada 2011 r. i 10 maja 2012 r., bowiem ZWiK był zobowiązany do badania osadów nie rzadziej niż jeden raz na cztery miesiące.

(dowód: akta kontroli, str.169-188)

2. Z porównania terminów przekazania osadu ze sprawozdaniami z badań osadu wynikało, że nie przeprowadzono wymaganych badań laboratoryjnych przekazywanego osadu w dniach 30 marca i 30 kwietnia 2012 r.

(dowód: akta kontroli, str.18-39 i169-188)

W związku z niedotrzymaniem częstotliwości badań komunalnych osadów ściekowych, Prezes ZWiK wyjaśniła, że w ciągu każdego roku przeprowadzono minimum trzy badania osadu. Przerwa w badaniach przypadła na okres zimowy, kiedy osad nie był wywożony. Ponadto, ze względu na warunki atmosferyczne (zaleganie warstwy śniegu, ujemne temperatury powietrza powodujące zamarzanie osadu), nie było możliwe pobranie reprezentatywnej (dokładnie zmieszanej) próbki osadu.

(dowód: akta kontroli, str. 248-249 i 299-301)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, postępowanie z osadami na terenie oczyszczalni.

⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150 ze zm.).

⁸ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. Nr 137, poz. 924), zwane dalej rozporządzeniem w sprawie komunalnych osadów ściekowych.

3. Zagospodarowywanie osadów

W 2011 r. całość wytworzonych osadów przekazano firmie „Hell-Mark” z przeznaczeniem na ich wykorzystanie rolnicze w procesie R – 10 na terenie w m. Babice, pow. Chrzanów. W 2012 r. z masy osadów 1380,5 Mg przekazano firmie „Hell-Mark” do zastosowania w procesie R10 oraz 19,5 Mg firmie „Kompostech” do odzysku w procesie R3.

Wszystkie wytworzone przez oczyszczalnię osady zastosowano na terenie województwa małopolskiego.

(dowód: akta kontroli, str. 18-37, 50-55, 56-121)

Z przedłożonego zestawienia danych dotyczących przekazanego osadu ściekowego przez ZWiK, według ksiąg rachunkowych za lata 2011-2012 wynikało, że Spółka w 2011 r. zapłaciła 164 815 zł tytułem wywozu 1 741,6 Mg osadu, a w 2012 r. 129 364 zł za 1 400 Mg wywiezionego osadu.

(dowód: akta kontroli, str. 123)

Na podstawie umowy z 10 stycznia 2010 r., zawartej pomiędzy ZWiK, a firmą „Hell-Mark”, odbiorca osadu ściekowego, zobowiązywał się do jego odbioru z miejsca jego wytworzenia i jego dalszego zagospodarowania. Ponadto, odbiorca zobowiązał się do wykonania na własny koszt badań gleby i ustalenia dawek zastosowania komunalnego osadu ściekowego. Odbiorca przedstawił wykaz numerów działek położonych w gminie Babice, pow. Chrzanów, stanowiących łącznie powierzchnię 93,6 ha, w stosunku do których posiadał uregulowane prawo dostępu. Osady miały być przeznaczone do nawożenia gruntów przeznaczonych pod uprawę roślin energetycznych, a później pod uprawę roślin nieprzeznaczonych do spożycia lub do produkcji pasz.

Firma „Hell-Mark” przedłożyła ZWiK prognozy z 22 lutego i 21 września 2011 r. pod nazwą „Dawkowanie osadów ściekowych o kodzie 19 08 05 na gruntach o łącznym areale 93 ha 60 ar w obrębie Babice, gm. Babice, pow. Chrzanów, woj. małopolskie”, oraz „Oznaczenia metali ciężkich w próbkach gleby” z 23 września 2010 r., 9 i 26 września 2011 r., wykonane przez Wydział Górnictwa i Geoinżynierii Akademii Górniczo – Hutniczej w Krakowie.

(dowód: akta kontroli, str. 218-221 i 287-293)

Firma „Hell-Mark” nie posiadała zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku osadu. Przedłożyła decyzję wydaną 14 czerwca 2004 r. przez Starostę Nowosądeckiego zezwalającą na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów innych niż niebezpieczne, w tym ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych.

(dowód: akta kontroli, str. 294-297)

Na podstawie umowy z 30 marca 2012 r. zawartej pomiędzy ZWiK a konsorcjum firm, „Kompostech” Sp. z o.o. i Firmą Handlowo – Usługową „Hell-Mark”, ZWiK powierzyła tym podmiotom wykonanie usługi polegającej na transporcie i zagospodarowaniu osadu ściekowego. W § 4 pkt 2 umowy wykonawca usługi zobowiązał się do wykonania i przedstawienia wyników badań gruntu, na którym będzie stosowany komunalny osad ściekowy, wykonanych przez akredytowane laboratorium. Wykonawca usługi przedłożył m.in.: prognozę z dnia 22 lutego, 21 września 2011 r. pod nazwą „Dawkowanie osadów ściekowych na gruntach o łącznym areale 93 ha 60 ar w obrębie Babice, gm. Babice, pow. Chrzanów, woj. małopolskie”. Prognozy powyższe wykonane zostały na podstawie wyników badań partii osadu z oczyszczalni, odpowiednio: 3 stycznia i 7 września 2011 r. „Oznaczenia metali ciężkich w próbkach gleby”, pobranych z areалу 35,07 ha z 23 września 2010 r., 9 i 26 września 2011 r. Powyższe badania wykonane zostały przez Wydział Górnictwa i Geoinżynierii Akademii Górniczo – Hutniczej w Krakowie. Na podstawie badanych próbek, gleby klasyfikowano jako średnie.

Ponadto przedłożono: „Sprawozdanie z badań nr 2270/SL/11” z 28 lipca 2011 r. (próbki do badań pobrano z powierzchni 5 ha), „Sprawozdanie z badań nr 3883/SL/11” z 30 listopada 2011 r. (w sprawozdaniu nie określono powierzchni gruntu z jakiej dokonano poboru próbki do badań, jednak w rubryce „Miejsce pobrania próbki” wykazano działki o nr 1679 i 1680, które łącznie stanowiły powierzchnię 6,5 ha). Sprawozdania wykonane zostały przez Centrum Badań i Dozoru Górnictwa Podziemnego Sp. z o.o., posiadającego akredytację PCA m.in. do pobierania próbek osadów ściekowych i badań fizyko-

chemicznych gleb/gruntów. Zgodnie z załącznikiem nr 5 do rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych w sprawozdaniach tych wyszczególniono metody referencyjne badań.

„Kompostech” Sp. o.o. z siedzibą w Nowym Sączu na podstawie decyzji Prezydenta Nowego Sącza z 6 października 2006 r. oraz decyzji zmieniających posiadała aktualne zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku oraz zbierania i transportu odpadów, w tym ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych w ilości 12 000 Mg/rok. Działalność w zakresie odzysku odpadów prowadzono na terenie istniejącej instalacji, tj. kompostowni osadów ściekowych w Nowym Sączu przy ulicy Wiklinowej 4a (działka 9/1 w obrębie 120), do której firma „Kompostech” Sp. z o.o. posiadała tytuł prawny.

Firma „Hell-Mark” przedłożyła w załączeniu do umowy z 30 marca 2012 r. dwie umowy cywilnoprawne władania nieruchomością (z 27 sierpnia 2008 r. i 30 listopada 2011 r.), wraz z wykazami numerów działek położonych w gminie Babice, pow. Chrzanów, stanowiących łącznie powierzchnię 93,6 ha, na podstawie których przejęła nieruchomość rolną we władanie.

(dowód: akta kontroli, str. 10-17, 56-121, 287-293)

ZWiK przekazywał wyniki badań osadów dysponentowi gruntu, na których stosowane były osady ścieków komunalnych. Wyniki przekazywane były drogą mailową czterokrotnie w 2011 r. oraz trzykrotnie w 2012 r.

(dowód: akta kontroli, str. 56-121, 218-221 i 250-279 i 287-293)

W 2011 r. zastosowano przekazany osad na nawożenie 19,5 ha gruntów wchodzących w skład kompleksu o powierzchni 93,6 ha. Dawka zastosowanego osadu w przeliczeniu na s.m. wyniosła 23,1 Mg/ha/rok⁹. Osad w ilości 330,6 Mg zastosowano do nawiezienia powierzchni 7,4 ha, stąd dawka w przeliczeniu na s.m. wyniosła 8,9 Mg/ha/rok.

W 2012 r. zastosowano przekazany osad na areal o pow. 23,6 ha wchodzący w skład kompleksu rolnego o powierzchni 93,6 ha, z czego 448,3 Mg na powierzchni 7,4 ha. Dawka zastosowanego osadu w przeliczeniu na s.m. wyniosła 12,1 Mg/ha/rok. Osad w ilości 718,2 Mg zastosowano do nawiezienia 9,7 ha, stąd dawka w przeliczeniu na s.m. wyniosła 14,8 Mg/ha/rok. W latach 2011-2012 stosowano osad na tym samym gruncie. Łączna dawka zastosowanego osadu w tych latach, w przeliczeniu na s.m., wyniosła 21 Mg/ha/2 lata. Zastosowane dawki osadów z oczyszczalni nie przekraczały maksymalnych dawek określonych dla badanych gleb, tj. 15 Mg s.m./ha/rok i 30 Mg s.m./ha/2 lata

Na gruntach, na których stosowane były osady uprawiano kukurydzę, która następnie została wykorzystana do produkcji bioetanolu.

(dowód: akta kontroli, str. 18-49, 292 i 352-357)

Firma „Hell-Mark” przesyłała informację do ZWiK o zastosowaniu komunalnego osadu ściekowego do każdego numeru karty przekazania odpadu. Daty przesłania powyższych informacji były tożsame z datami potwierdzenia przekazania odpadu w kartach przekazania odpadu. We wszystkich przesłanych informacjach zawarto zapis, że partia komunalnego osadu ściekowego została po rozprowadzeniu wymieszana z wierzchnią warstwą gleby, tj. zgodnie z § 4 rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych.

(dowód: akta kontroli, str. 309-317)

W kwestii tożsamy dat kart przekazania odpadu z datami informacji przesłanych przez wykonawcę usługi, dotyczącą rozprowadzenia osadu i wymieszania go z wierzchnią warstwą gleby, technolog oczyszczalni ścieków wyjaśnił, że podczas przekazywania osadu Firmie „Hell-Mark” stosowane były zbiorcze karty przekazania odpadu. Każda karta przekazania odpadu obejmowała maksymalnie okres jednego miesiąca kalendarzowego i była wystawiana pod koniec tego okresu. Ponadto, do każdej karty przekazania odpadu załączono informację o wymieszaniu stosowanych osadów z wierzchnią warstwą gleby.

(dowód: akta kontroli str. 318)

W latach 2011-2012 ZWiK kontrolował zagospodarowanie osadów pochodzących z oczyszczalni 14 września 2011 r. i 30 sierpnia 2012 r. Kontrole te potwierdziły zgodny z warunkami umowy sposób zagospodarowanie osadu.

⁹ Sposób przeliczania osadu mokrego na s.m. – masa wywozowa x 20% (masy wywozowej przyjęte przez firmę „Hell-Mark”): areal na którym osad zastosowano.

(dowód: akta kontroli str. 305-308)

Fakt niezwłocznego wymieszania osadu z wierzchnią warstwą gleby potwierdziły oględziny gruntów i wyniki kontroli prowadzonej przez WIOŚ w firmie „Hell-Mark” w dniach 23 lipca - 14 września 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 320-344 i 361-362)

Oględziny wybranych działek gruntowych na których uprzednio został zastosowany osad ścieków komunalnych pochodzący z oczyszczalni w Rabce wykazały, że odpad ten został zmieszany z gruntem. Zastosowanie osadu było zgodne z art. 43 ust. 6 ustawy o odpadach.

(dowód: akta kontroli str. 358-360)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W sprawozdaniu z badań gruntu nr 3883/SL/11 z 30 listopada 2011 r. wyszczególniono dwie działki o pow. 6,5 ha, które stanowiły integralną część kompleksu 93,6 ha przeznaczonego do nawożenia.

W § 6 ust. 3 rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych określono, że próbkę gruntu do badań metodami referencyjnymi uzyskuje się przez zmieszanie 25 próbek pobranych w punktach regularnie rozmieszczonych na powierzchni nieprzekraczającej 5 ha, o jednorodnej budowie i jednakowym użytkowaniu. Stąd podmiot badający nie dochował wymogów dla badania gruntu, określonych w przytoczonym przepisie.

W związku z przeprowadzeniem badań gruntu, w którego skład wchodziły działki o numerach ewidencyjnych 1679 i 1680, na powierzchni przekraczającej 5 ha, Prezes Zarządu Spółki wyjaśniła, że odbiorca osadów nie uwzględnił faktu, że powierzchnia tego kompleksu przekracza 5 ha, natomiast po stronie wytwórcy osadów nastąpiło przeoczenie powierzchni badanego gruntu, co było przyczyną nie wyegzekwowania od odbiorcy osadów takich sprawozdań z badań, które odpowiadałyby zapisom § 6 rozporządzenia w sprawie komunalnych osadów ściekowych. Prezes Zarządu Spółki wyjaśniła, że wytwórca osadów nie ma możliwości samodzielnego badania gruntu w wymaganym zakresie na bazie własnego laboratorium, co było powodem tak skonstruowanych zapisów w umowach z odbiorcą osadów. Odbiorca osadów realizował ten obowiązek. Spółka nadzorowała działania odbiorcy osadów poprzez wizje gruntów na których osad był stosowany, weryfikację sprawozdań z badań gruntu wraz z prognozą nawożenia, wymaganie składania oświadczeń przez odbiorcę osadów o ich stosowaniu na gruntach, na których zostały przeprowadzone badania gleby. Ponadto, wg p. Prezesa, wytwórca osadów, nie ma możliwości dysponowania gruntami odbiorcy osadów w zakresie planowania ich nawożenia i obsiewania.

(dowód: akta kontroli, str. 365-370)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Spółka nie przekazywała odbiorcy osadów informacji o dawkach, które można było stosować na gruntach. Zagadnienie to uregulowano w umowach pomiędzy ZWiK, a odbiorcami osadu, w których odbiorcy zadeklarowali się do zlecenia przeprowadzania badań gruntów oraz do określania maksymalnych dawek osadów możliwych do zastosowania na nawożonych gruntach.

Zgodnie z dyspozycją zawartą w art. 43 ust. 1b ustawy o odpadach ZWiK ponosi odpowiedzialność za prawidłowe zastosowanie komunalnych osadów ściekowych do nawożenia gruntów rolnych pod uprawy. Wprawdzie Spółka zleciła wykonywanie badań i zobowiązała odbiorcę osadów komunalnych do przestrzegania odpowiednich przepisów, to jednak po otrzymaniu wyników badań nie zareagowała odpowiednio na przekroczenie powierzchni z której pobrano próbki do badania. NIK zwraca uwagę na potrzebę takiego umownego uregulowania zagospodarowania odpadów, które zapewni przestrzeganie przepisów oraz na konieczność wdrożenia skutecznego nadzoru nad realizacją umowy w obszarze w jakim ZWiK ponosi ustawową odpowiedzialność.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie zagospodarowanie osadów, pomimo nieprawidłowości polegającej na przekroczeniu maksymalnej powierzchni poddanej jednemu badaniu gruntów.

4. Realizacja wniosków pokontrolnych

Opis stanu faktycznego

W latach 2011-2012 Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska w Krakowie trzykrotnie kontrolowała ZWiK. WIOS stwierdził, że w 2010 r. nieprawidłowości dotyczyły niewykonania odpowiedniej ilości badań osadów ściekowych, nierzetelne wypełnianych kart przekazania odpadu, braku nadzoru nad prawidłowym stosowaniem wytworzonych osadów komunalnych na gruntach rolnych. W odniesieniu do postępowania z osadami ściekowymi w latach 2011-2012 kontrole te nie stwierdziły nieprawidłowości przestrzegania przepisów o ochronie środowiska w zakresie ochrony wód oraz przestrzegania decyzji ustalającej warunki korzystania ze środowiska, a także wykorzystania osadów ściekowych. W tym też zakresie nie zgłoszono uwag i nie formułowano wniosków.

(dowód: akta kontroli str. 137-164)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁰, wnosi o:

- 1) przestrzeganie określonej w przepisach częstotliwości badań osadów ściekowych,
- 2) rzetelne sporządzanie zbiorczych zestawień danych o komunalnych osadach ściekowych,
- 3) zapewnienie przestrzegania obowiązujących zasad zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych oraz odpowiedniego badania gruntów, w przypadku wykorzystywania osadów komunalnych w produkcji rolnej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia maja 2013 r.

Kontroler
Miroslaw Wiklik
specjalista kontroli państwowej

¹⁰ Dz. U. z 2012 r., poz.82 ze zm.